

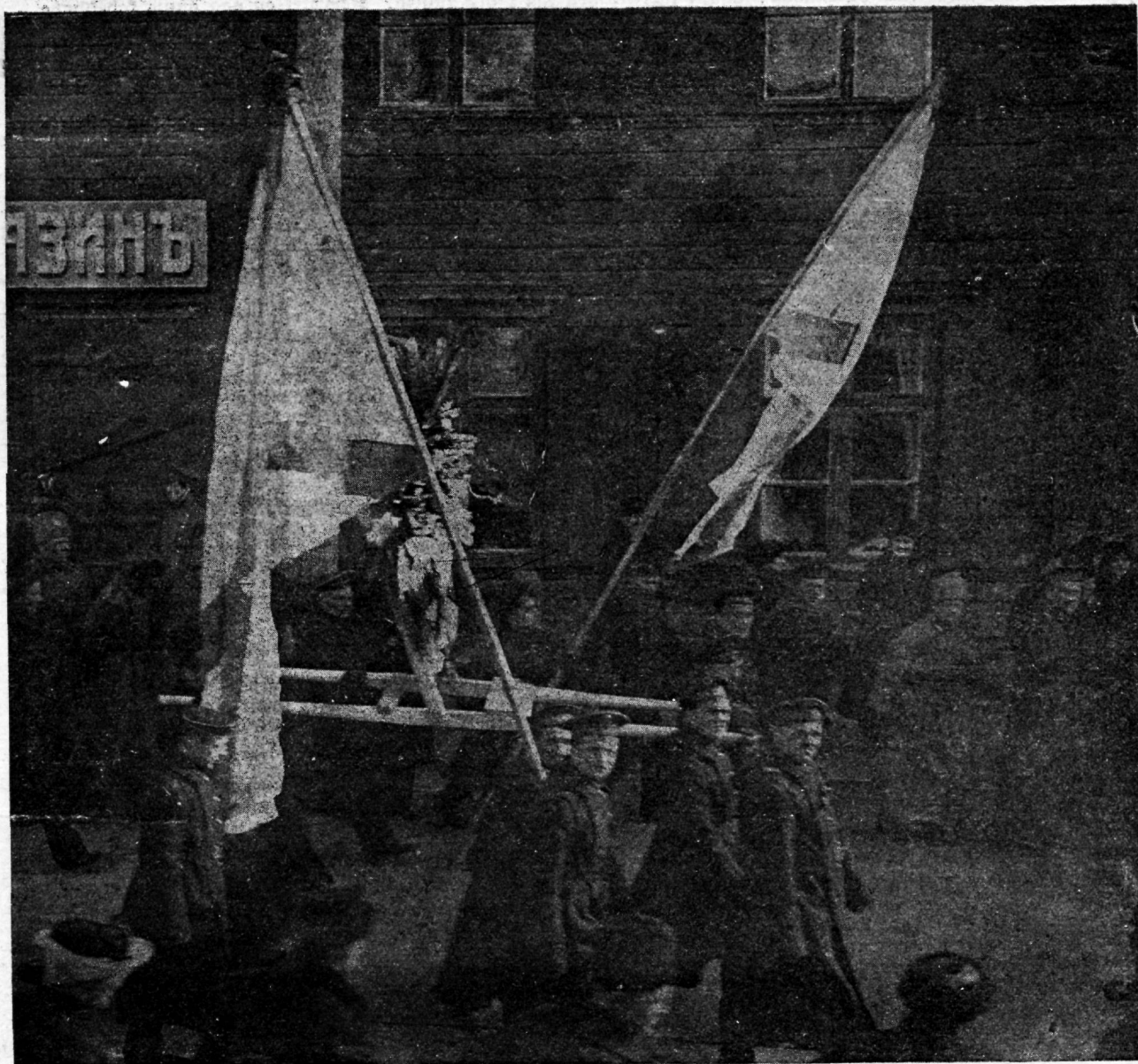

Meie Mats

Nr. 136.

Saupäeval, 25. (7. aprillil) märtsil 1917.

Nr. 136.

S. Seterini ülesvõtte.

Esimene vabadusepäeva Tallinnas, 10. märtsil 1917.

Merewälalased pärjaga. Rõõg, ühes hulga teistega, pandi 17. oktoobril 1905 vabadusevõitluses langenute hauale Rahumäel.

Sawist jumalad.

Mäletan, kui Daant kuningas ära suri, täitsid terve Europa ajatirjanduse weergusti jutud sellest heast kuningast. Tõeste, see oli hea kuningas. Kord tuli temale kerjus wastu ja ta andis temale kuldraha! Andis oma kättega.

Teineford istus ta oma kuninglikus aias palkoni, kui korraga kisa kuulis. Ta saatis adjudandi järel vaatama, milles asi seisab, ja see tõi palkoni juure waese töölise ja aedniku.

„Mist teie seisid selles, et moesel töölisel julgus oli tulnud kuninglikust aiaist lülle murda ja aednik teda tabanud oli.“

„Kudas julgesid sa seda teha?“

„Ma olen waene määs, elan päewatööst; minul suri naine ära. Ma olin teel tema hauale, nägin lillesi ja ei suutnud wastu panna. Minu kadunud naine armastas nii wäga lillesi!“

„See kuningas andis temale lille ja ütles:“

„Wõid iga hommikul minu aeda tulla ja ühe lille murda.“

Ma ei luuletanud seda jutustust ega wõtnud teda ka looli lugemiseramatuks. Omal ajal seisis ta kõigis ajalehetedes ja kõit lillesid:

„Waat, kus hea kuningas!“

„Jah, tsaaril, kuningal ei ole kuigi palju waja, et ta headus kuuljaks saaks. Selle eest hoolitsewad teised.“

Keiser Napoleon ei suutnud peale Austerlitz'i lahingut magama uinuda. Dösel astus ta telgisti wälja ja nägi tunnimeest, kes magama oli jäänud, tusjuures tal piis kääst maha libisenud.

Napoleon wõttis piisist ja jalutas temaga ringi, oma mõtteid mölgutades. Tuli wahillem tunnimeest wahetama ja näeb äkki — tunnimees magab ja keiser ise täidab tema kohust. Keiser naeratas heasüdamlikult ja ütles:

„Jätke teda rahule, ta on wäsinud.“

„Mäherdune heldus, mäherdune lahtus! Ja selle loo on kõit ajaloo kirjutajad üles tähendanud.“

Romanowite suguwõsa ajalugu kirjendab niisama ka niisugustest juhtumistest. Katerina nägi aknast, kudas kolad tema järelt warastatud toidumooni wankrile ladusid, ja puhkes heasüdamlikult naerma. Kord tabtis ta hommikul kaminasse tuld teha ja kuulis äkki korstnast hüüdmist:

„Kustutage tuli ära! Ma lämbun!“

See oli korstnapühkija. Ja — keisrinna kustutas tule. Aleksander I hakkas nutma, kui Wilnas ühe kingsepa lese waesusest kuulis, ja tellis tema kääst saapad!

Nikolai I saatis lihtsurnurongi tuni furnuaiani. Aleksander II küsis, hospitalis ringi läies, igalühe kääst: „On sul walus?“ ja pühkis pisaraid.

Ugu misjugune keiser tahes, igalühel on oma koitatis heategufi.

Minna ja teie oleme annud kerjusele wiis kopikat, lask-klimmend kopikat ja rubla — aga meie heategudest ei ole rihtu ega lahtu kuulda. Keisritel on aga ainus tabetamine kopikaline ajaloosse illes märgitud.

Kui meie lastaretisse astusime ja haawatult küsisime:

„On sul walus; soldatike?“

„Wäga wõimalik, et soldat meile „total“ ütleb. Keisril aga — ajalooosse.“

Näib, nagu ei oleks midagi hõlpsamat, kui hea keisrina kuulus olla, aga ajalugu, tõsine ajalugu ei tunne niisuguseid.

Ei mitte jugugi.

Ei ole ega ole olnud häid tsaarid, kuningaid, keisreid.

Küll aga on neid olnud nõrgameelseid, peast põrunuid, hirmus waljuid, peaaegu meeletuid, salakawalaib ja filmateenreid, kuid tõsiselt häid, tõeste õiglast — ainutefti.

Need inimesed on isääraltist materjalist, neil on walge luu ja sinine wert.

Uga kui rahwal ebausuf ja eelarwamisef kaowad, kui neil siinad lahti hakkawad minema, kui nende aastasadasi kestnud kannatus wiimaks ometi katteb — laguneb keisri majesteetlikkus kui tuht ja põrm, ning selgub, et ta see „õigewägewam“ ainult lihtsast sawist oli.

Selgub, et nihtasti walge luu kui ta sinine wert lihtsast wale, pettus oli.

Mitte ühelgi riigil pole nii palju „häid“ keisreid olnud kui Prantsusmaal.

Ja mis me näeme? Prantsusmaa wistas selle ille oma laelast ja sai — muutus wägewaks, rikkaks riigiks, kuna aga waremalt, „heade keisrite“ ajal, ilalgi oma eelarweid ots-otsaga kokku ei saanud.

Muist teemant.

Fr. Villeri roman Norrast. (Järg 5)

Minna lätsin lohe ufsehoidja juure ja kütsin temalt selle herra nime, kes praegu tulnud, aga ta, misjugufesse nummisef ta lätnud. Ufsehoidja oli uus teenija ega tunnud mind, waid wastas, teener wiibiwat praegu raamatuga wõera juures, kes toa nummer 47 wõtnud. Kui kauaks ta jääb, pole wõeras ütelnud.

Nüüd olin ma tema pärast efiotja kindel. Ma ütlesin ufsehoidjale, kes olen, ja käätsin enesefele telefoni läbi ütelda, niipea kui wõeras tahaks ära reissida; siis jätsin noorema ametniku wahina ufse ette ja lätsin koju wäheks ajaks puhkama.

Kell oli pool 11, kui ufsehoidja kõlistas ja teatas, et herra nr. 47 praegu trostat nõudnud, sest et ta õffise rongiga tahwat Rootsiimaale reissida. Nagu herrad teawad, läheb rong kell 11,5 minutit, nii et mul weel waewalt aega oli jaama minna; aga ma ustusin kindlaste, et noorem ametnik näitlejale järele läheb, nii et ta weel kinni saame wõtta.

Seitse minutit enne rongi äraminekut jõudsin jaama, kuid seal polnud ei politseinikku, ei näitlejat. Minut aega enne rongi ärasõitu kütsin ma weel lord kõit wagunid läbi ja wõtsin ühe raudteeametniku liqi. Näitlejat ei olnud. Esiwefes klassis istus üksainus reissija; see olla minister D. Pariffist, ütles raudteeametnik. Ma lätsin sisse ja waatafsin teda — tõft, see ta oli.“

„Kas teie siis minister D — d tunnete?“ Kütsin ma Rol-stabilt.

„Muidugi tunnen teda wäljanägemise järele; ta näeb juft samajugune wälja kui Peeter Gyut teatris, see tähendab, mitte küki algus, waid alles kolmandas wõi neljandas järgus.“

„Ma pidin naerma.“

„No waadake, Kolstad! Ugu on paha, kui näitlejaga tegemist on. Runa näitleja oma wana osa Peeter Gyutina neljandast waatusest etendas, pettis ta teid.“

„Nii see on. Aga tont wõtku, kes oleks ta arwata wõtnud, et — et —“

„Noh, teil on õigus. Aga kudas tuli see, et teie abiline tale wõerastemaja juurest järele ei tulnud?“

„Noh, see sündis nii: Ametnik nägi, kudas seifutokhalt woorimeest kutsuti. Ta astus kutsuwa teenri juure ja kütsis, kes reissib. Minister, wastas teener, ja kui politseinik äht wana halli habemega peenitist herrat nägi trostasse astuwat, ei aimanud ta midagi, waid jät rahulikult oma loha peale edasi walwama.“

„See küll, aga ma ei saa aru, milks käästohwer meest ära ei annud. Teie ja teie abiline tundstef seda ju hästi. Peale selle oleks ufsehoidja imestama pidanud, kui noormees hotelli tuli ja wanamees sealt lahtus.“

„Ma ei ole teile weel kõit ära jutustanud, herra komisjar! Kuulate, kui kawal see kelm oli. Suures käästohweris, mis tal kaafas, olid tal teised riided, walehabe ja ap-paratid poole wähemas taskus, mis tal kües oli. Alles sin-

nises trostas — wihma sadas parajaste — muutus ta minitriks. Ufjehoibja oli teda siis ju algusest saadit minitriina näinud ja meil, kes me teda ainult kaugelt nägime, ei olnud aimugi, et mees trostas oli muutunud. Mul ei olnud mees ufjehoibjalt tema wäljanägemise kohta teateid paluda.

„Aga juur tähtkohwer?“

„Selle jättis ta ju esialgul trostasse ja läskis moorimeest seda koju tagasi wiia. Ma leidfin täna selle moorimehe ta üles ja kuulsin tema oma suust, kuidas lugu oli olnud. Ka tema arwates on mees, kes ennast teel teise riidesse pannud, kahlane olnud; aga ta olnud pisut wintis ja et weel 2 krooni jootraha saanud, siis ei küsinud ta sellest — ja, niilid teate kõit ja näete, kui halebaste see mees mind on tüsitanud, kui aga — —“

Ma ei annud talle pikemaiks jutuaJamisels aega, waid saatsin ta ära. Ma olin juba küllalt kuulnud. Sellest on küll, kui seletan, et näitleja meie telegrafi teel antud palwe peale weel sefamal päewal Götteborgis wangi wõeti, tubu ta hommikul oli jõudnud. Tal oli ainult wähe raha kaasas ja ta toodi Christianasse, kus selgus, et mees eelmisel päewal hästi raha oli pillanud ja Ewelinega kihlatud oli; kuid et ta wargusest oleks osa wõtnud, seda ei saanud selgetis teha. Sellepärast lasti ta mõne päewa pärast jälle wabaks, kuid selle tingimisega, et ta linnast ei lahtu, sest et teda tunnustajana tarwis oli.

* * *

Ma pean niilid selle peale, mis sel päewal weel sündis, ja aruande peale, mida petetud politseinik mulle annud, weel kord tagasi tulema.

Nagu juba tähendatud, oli mul nõu sel päewal Eweline wangi wõtta lasta. Pikem ootamine oli lasta, niipea kui näitleja putku oli pannud. Ja et ma pealegi ühelt politseinikult teate sain, et Eweline willa Ballaratist lahtunud ja ema juure läinud, otustasin ma seda wõimalust tarwitada, sest et ma teda Friki majas kinni wõtta ei tahtnud.

Mina ei ole ega ole olnud iial niijuguse töö sõber; aga see kord otustasin ma seda ometi ise teha ja nimelt mitmel põhjusel. Minu arust oli kindel, et Eweline ainult oma armuse peale pärast kuriteo oli korda saanud. Igatahes olin ma kindel, et neiu kaastundmust teenis, sellepärast soowisin ma wangistust ise ette wõtta, et see hästi tagasihoidlik saaks. Peale selle uskusin ma kindlasti, et Eweline ema wargusest teab ja raha panipatse tunneb. Sellepärast tahtsin ma mõlemad tabada; illatuse abil lootsin ma wana naisterahwast enese-äraandmisele saata wõiwat.

Kell oli alles üheksa hommikul, kui ühe erariideid kandwa politseiniku seletis wälja madam Reierfeni korteri juure sõitfin. Ma lastsin moorimehe ufje ees peatada, politseinik jäi õue ja mina lätsin üksi üles.

Ma jäin madam Reierfeni ufje ette seisma ja kuulatafin. Seeft kostsid häaled, aga tajased. Kui ufje awasin, selgus, et ta eestuba tühi oli; kuid niilid kostsid häaled testmifest toast waljemine, ehk küll uks wahelt kinni oli.

„Sina oleksid pidanud tegema, mis minu ema sulle ütles, õnnetu laps; siis oleks kõit hea olnud, nii hea, kui ei kellegil teisel.“

See oli madami kriiskaw, wihane hääl, mida sügawad oigamisef ja noor hääl segasid. Ma astusin lähemale ja kuulatafin, kuigi see mulle wastumeelt oli.

„Ära räägi, enam, ema, minuga! Sa tead, et ma seda, mis minu nõuandel tegema pidin, iial ei oleks teinud; mis ma waremalt ta olen teinud, seda enam muuta ei saa. Niilid pole mul muud nõu, kui oma elu lõpetada — —“

Neiu hakkas waljuste nutma ja ema teda wihafelt noomima.

Kohe selle järele awanes uks ja läwale ilmus madam Reierfeni wastik kaju, kuna tütar toas woobit peal kummuli oli, pea padja sees.

Minult harwa on mul nii paha tunne olnud. Ema kriiskawaid sajatust politsei üle üleilidifelt ja minu üle ife-äranis ma ei nimeta; ei pannud neid ta dieti tähele; ma ei näinud muud kui õnnetu neiu kurba kaju surnukahwastunud näoga, mis ta minu poole üles tõstis, ja kustunud,

J. J. Posta.
Esimene Eesti kuberner.

lootufeta filmadega. Aga temas elutses jõud, nagu seda ainult üffitutes leidub.

Ruttu tõusis ta üles, pühkis juulised näo eest kõrwale ja hakkas rääkima. Tema hääl oli tasanatud, ometi ime-rahulik, kuna kõit weri ta huultest paistis kadunud olewat, kui ta ütles:

„Teie tulite mind wangi wõtma, herra Monk, sest et ma Friki teemandi ära warastasin. Jah, ma ootasin teid eila ja täna. Eila oleksin ma, wõib olla, jalamud, täna ma seda enam ei tee. Ma wõtsin teemandi! Laste mind nii ruttu kui wõimalik wangimajasse wiia ja hukka mõista — aga ruttu!“

Ema nägu oli tütre sõnade juures tulipunafels läinud. Mitu korda katsus ta wähele rääkida, aga tütre olekust paistis õnnetuse auwäärilikkus wälja, millele ifegi see wanaeit ei suutnud wastu panna.

„Ärge kaotage julgust, Eweline“, ütlesin ma südamliku kaastundega. „On olemas pehmendawaid põhjust, mis mõjuwad, et teie kuritegu wähem on, kui ta näib olewat. Kui aga awalik olete ja kõit salgamata üles tunnistate, wõib teie karistus wäheneda, ifegi — —“

Eweline ütles wähele:

„Ma tänan teid teie lahuse eest, herra Monk; teie olete tubli mees; aga mina ei soowi, et mu karistus pehmeneks. Ma ütlesin teile, et teemandi warastasin. Noh, enam ma ta ei ütlen, ja kui teie mu ta piinapingile paneksite.“

„Sumala eest, ärge siis kohe nii traagikalit olge, Eweline — —!“

Niilid ei suutnud ema ennast enam taljutada:

„Ha, mis see tähendab, Eweline, ära nee — — narr! Ei — tas pole hull, kui su oma liha ja weri ennast walega tahab kohtu kätte anda! Teie näete ju, kommissar, et ta hull on ja ei tea, mis ütleb!“

„Teie peaksite ifeeneise eest muretsema, madam Reierfen, ja parem aittama, et täielik ülestunnistus antakse ning raha

wälja tuleb. Seemant on 5000 krooni eest ära müüdnud ja raha on, wõib olla, teie käes."

Ma ei taha sind, armas sõber, wäsitada ja ennast piinata selle loo lorbamisega, mis nüüd järgnes. Sellest on küll, kui ütlen, et madam kui kuriwaim wandus ja kõit maha salgas. Tema ei teadwat asjast kõige wähematti. Eweline aga ei rääkinud sest saadik kuni uurimisewangimajani enam sõnagi. Ma lasstin ema teises trostas järele tulla ja ei rääkinudki selle wastu palju. Ülekuulaja kohtumiku ees tõrdus peaaegu seesama etendus. Eweline ütles, et warguse süüdlane on, kuid enam seletust ta ei annud. Palus aiuult et ruttu kohus tuleks. Ema selle wastu tunnistas tütre hulluts ja salgas. Maja läbi otsides ei leitud ka midagi.

Kirjaga teatasin ma Frikile teemandi kättesaamisest ja Eweline wangistamisest kui ka ülestunnistamisest, kuid palusin seda Howelli, eda tagasi oodati, mitte teatada.

Prokurator Jürgens pandi sugulaste poolt eeskostjate alla, mispäraast prokurör teda ka süüpinli ei asendanud. Saadi teada, et teemandi eest tuhatkrooniliste paberitega oli matstud. Järgmisel päewal oli üks mees need kusagil pangas ära wahetanud, kuid kasapidaja ei olnud mehe wälismust selgeste tähele pannud. Ta seletas aga, et see wõimalikul puhul näitleja Fredriksen wõis olla, kuid kindlaste ei wõiwat ta seda tõendada. Teist jälgeft selles asjas ei leitud.

Ühesjas peatüft.

Päewapilt.

Järgmisel päewal istusin kirjutustoa laua ees ja kirjutasin parajaste herra Howelli kirja — sel päewal oodati ta tulekut — et ta minu jutule tuleks, kui wahiteenistuses olem ametnik mulle ühe nimetaardi tdi. See herra soowitawat minuga kottu saada.

Ma lugefin:

Mr. Reginald Howell,
"Villa Ballarat," Christiania,
"The Traveller-Club," London.

"Saatke ta siia:" kästisin ma.

See sündis.

Howell raputas Inglise südamlikkusega minu kätt.

"Olen rõõmus teid näha saada."

"Mina samuti. Tere tulemast!"

Ta oli väga ruttu Norra keele kätte õppinud ja meie ajastime alati selles teeles juttu.

"Kirjutasin teile parajaste kirja, herra Howell" — algasin ma — et teid siia paluda; teie jõudsite minuft ette ja wõib olla juft jamaas asjas."

"Ujun küll," wastas inglane naeratades; "tahtsin teile neljasilmia all midagi ütelda, mis Frikil juures kordasaadetud warguse kohta käib."

Ta waatas ringi, nagu oleks ta teada saada soowinud, kas kahelsti oleme.

"Teie wõite wabalt rääkida, meie oleme kahelsti," ütlesin ma. "Ma soowisin teile selles asjas mõned küsimised ette panna? Teie olite ju sel päewal õhtu kella seitsemeni majas?"

"Jah, olin; ütlege mulle, herra Monk, kas kutsutakse minu selles asjas tunnistajaks?"

"Kui asi kohtuse lähed, jah."

"Uga kas olen ma kohustatud kohtu ette ilmuma ja wastama?"

"Olete. Ja ma loodan, et teil selle wastu midagi ei ole."

Selles mehes peitus midagi isääralikku, nii et ma teda hoolega hattasin tähele panema.

"Uga kas wõib kohus asja enne warga linniwõtmist arutada?"

"Nii pea kui kellegi kohta küllalt tõendawaid tunnistust on, wõetakse ta wastutusele ja antakse kohtu alla."

"Uga enne seda ei tarwitse ma selles asjas midagi tunnistada?"

"Kui politset, kes selles asjas eeluurimist toimetab, teid küsib, siis peate tingimata wastama. Tõrkumine, wastust

anda, oleks väga filmatorlaw, jah, wõiks teile pahandustki tuua."

"Ma tänan teid seletuse eest," wastas Howell. Ta oli piisti tõusnud ja jalutas rahutult edasi ja tagasi. "Nimehel ei ole kerge waest õnnetuts teha; aga wahest on wõimalik selle eest hoida."

Õnnad, mis meie wahel wahetati, awaldasid minu peale järgmist muljet: Noor inglane ei tea midagi Eweline wangiwõtmisest. — (Nagu mäletad, olin ma wana Frikil ja Sigridi palunud, sellest asjast midagi rääkida.) Tema ei ole mulle ettepanud küsimiste peale antud wastustest midagi kuulnud, mida ta ju enne ei teadnud; nii roheline ta ometi ei ole. Sellepäraast on ta mulle ainult nalja wõi mõne teife mõtte päraast küsimised ette pannud. Tema ei tea midagi, mis teemandi wargusesse wõiks selgust muretseba, sellest wõib igaüks aru saada.

Ma otustasin nüüd äkitselt temale Eweline wangiwõtmist teatada, mitte aga tema tunnistust. Olets isääralik olnud, kui ta oleks kudagi awaldanud, kas see, mis ta teadis, sellega ühenduses seisis wõi mitte.

"Pealegi," ütlesin ma, "ei tarwitse teie mitte kartta, nagu oleks teie tunnistusel otustaw tähendus. Meie oleme teemandi juba kätte saanud ja süüdlane on juba kinni wõetud. See on toaneisti Eweline. Süütdendubused on niifugused, et ülestunnistamist enam tarwis ei olegi."

"Well," ütles Howell rahulikult, "siis wõin ju ka koge jutustada, mis tean: See oli sel päraastõunal, mil teemant kadus, ja päraast seda, kui wana Jürgens "villa Ballaratis" oli lõunat sõõnud. Miipea kui me muuseumis olime kohwi joonud, lätsin oma tuppja ja seadsin padrunid walimis, sest ma tahtsin Desterdalent, nagu juba teate, jahi peale minna."

"Jah, ma tean, mis siis majas sündis. Jutustage aga edasi!"

"Well! Kui padrunid walimis, lätsin alla aeda sigarid suitsetama. Teife majainimesed olid küll tubadesse läinud, sest ma ei näinud kedagi. Kui muuseumist möõda lätsin, arwasin nägewat, et üks mitte üsna kinni ei olnud, ja kui ma katsumin, läts ta lahti. Teie teate, see on raske rauduks, aga nii hästi sisseasetud ja määritud, et ta kulumatana liigub. See küll, ma waatan muuseumi ja näen seal üht daami seina ääres kapi ees seiswat, mulle selga pöördes. Ühe käega hoidis ta raudsahtlit kõrgel ja teises oli tal üks asi, mis ta kapist nähtawaste oli wõtnud. Ta kumardas selle üle. Mina ei ustunud, muud kui seda, et see preili Frikil oli; ma arwasin teda heledast lewadejakist, millel tumedad nõõrid peal, ära tundwat."

Ma waatasin äkitselt üles ja tabasin Howelli pilku; minu arust oli see luuraw.

"Rääkige edasi," ütlesin ma ruttu ja, nagu arwan, weidi karebalt.

"Well, teie teate, herra Monk, et ma väga heameelega päewapilti teen ja enamaste itka filmapilgu apparati kaasas kannan. Teie tunnete teda ju. — Meie oleme villa Ballaratis tihti enesele sellega lõbu teinud, et inimest, kes seda ei aimanud, üles wõttime."

Ma nikutasin pead.

"Noh, mul oli apparat kaasas ja nõnda tuli mulle mõte miis Frikil üles wõtta, nagu ta seal seisis ja ilma et ta ise seda teadis. Ma astusin ruttu ja waitfekt üle läwe sisse, wõtsin ta üles ja lahustin jälle, ilma et ta mind oleks näinud. Tema seisis ja näis järele mõtlewat, mis asjaga, mida ta käes hoidis, teha —"

Inglane tegi pause, nagu oleks ta mulle aega anda tahtnud midagi ütelda. Uga kui ma ülesti ei waadatud, waid oma ees seiswale paberile pilta joonistasin ja nimelt nii ilmsüüta näoga kui wähegi wõimalik, jutustas ta edasi:

Õhtul wõtsin troska ja sõitsin jaama. Teel andsin plated päewapiltniku juure ära, nende hulgas nimetatud pildi, mida ma koju tules lootsin walmina ees leidwat. Desterdalenist tagasi tules kuuten ma, et teemant kadunud on, ja selle juures tuleb mulle päewapilt meelde. Wuidugi teada, ei tähendanud ma herra Frikile ja ta wennaütrele sellest midagi, waid tõin päewapildid ära. Kas tahate seda muuseumi neiu nüüd näha?"

Džulaewastiku osatonna päewapiltliku E. Dagise ülesõide.

Esimene wabadusepäha Tallinnas, 10. märtsil 1917. Pildulit rongikäik linna uulitsatel, teel Rahumäele.

See oli teine lord, et Sigridi nimi teemandi kadumisega ühendati. See äratas minus paha tundeid; aga et Howelli pill uuriwalt minu peal wiibis, wõtsin ma täieliku rahuga asja vastu, mida ta mulle ulatas.

See oli ühna wäike päewapilt džulsel, prapareeritud paberil, gummiga lahe klaasi wahela kinni pandud.

Ma astusin pildiga akna juure, et seda terawamine silmitseda. See oli, nagu juba ütlesin, wäike pilt, ainult kaks tuni kolm tolli kõrge ja õige kitsas, aga wäga selge. Keegi noor neiu seisis wana Fritzi muuseumis tuntud kapi ees. Ta seisis karwapealt nõnda, kudas Howell seda kirjeldanud. Üks käsi hoidis tal üst lahti, teine asja, mille õla ära warias. Pea ja kural olid tal pisut longus. Kuju oli tugew ja ilus ja kandis heledat jakki, millel tumedad nõõrid ümber. Näha oli ainult tükk kappi lähelt poolt, tool, ihe teise tooli leen, muud midagi. Kapi ümber, neiu peaga umbes ühel kõrgusel, käis fims. Lühike sellest, mille peal mitmesugused wäikesed kunstiasjad seisis, oli pildi peale tulnud.

Minist pilgust oli küllalt, et aru sain, kes see neiu oli. Ma pöördasin Howelli poole ja tähendasin:

„See on Eweline, nagu ma seda juba arwasin.“

„Wuidugi; mina imestasin ainult selle üle, et ma teda esiti nähes preili Fritzi wõisin arvata. Wististe pettis mind jakk. Preili Fritt oli seda terwe kewade kannud.“

„Jah, seda ma tean,“ wastasin ma kuuwalt.

Mind wihastas see, et ta ikka jälle Sigridi juure ta, gaff läks.

„See küll; sel puhul olen ma ka pisut detektiwi mänginud, herra Mont. Ma küsisin teiste teenijate käest ettewaatlikult järele ja kuulsin, et preili Fritt jati sefamaal džut-poolikul oli Ewelinele kinkinud. Te näete, sellepoolest lähed kōik kokku.“

„Kas jätate selle päewapildi politseile, herra Howell, ja kas wõite weel midagi teatada?“

„Dodate weidi,“ oli wastus; „ma loodan, et nüüd mu esialgse küsimuse põhjusest olete aru saanud.“

„Jah, niipalju kui ma mõistan, tulete wastumeelt tunnistajaks.“

„Just nii. Nagu ise ütlesite, on waras juba kinni ja süütunnistused on nii kanged, et minu tunnistusest enam mingitugust kasu ega kahju ei ole. Kui asi tõeste nii on, kas ei wõiks siis mind lohtu ette kutsumata jätta ja kas ei wõiks teie kōik, mis ütlesin, erawiisil õelduks arvata, nii et ma päewapildi tagasi saaksin ja ära häwitada wõiksin? Ma näeksin muidu nagu salakuulaja wälja, herra Mont, ja mul on wastumeelt õnnetu neiu peale tunnistada.“

„Teie tähendused teewad teile au, herra Howell; aga ma ei wõi paraku takistada, et teid tunnistajana ette kutjutakse. Teie tahtmise wastu ei wõi ma seda päewapilti muidugi mitte oma kätte jätta, pean teda aga oma aruandes nimetama ja teid tõsiselt paluma, seda alles hoida. Mis

S. Teterini ülesvõtte.

Esimene vabadusepäeva Tallinnas, 10. märtsil 1917. Püduliku rongikäigu esimene osa teel Lõnismäe't alla.

teie mulle mu äritoas asjas, mis minu käes uurida, ütelnud olete, ei võdi ma ka mitte eraviisil velduks arvata.“

„Well, herra Mont; ma näen, et asja muuta ei võdi ja kõige parem oleks olnud, kui ma teile midagi ei oleks ütelnud. Aga teie peate vähemalt tunnistama, et ma vastu-meelt eite astiun; mulle oleks armas, kui õnnetu neiu ja Friki perekond sellest aru saaks.“

„Mina võin ainult ütelda, mis teie ise ütlete, herra Sowell; vastasin ma külmalt; sest ma sain ikka selgemine aru, et see mees kommetit mängis. „Teie jätate selle päewapildi siis politsei kätte?“ küsisin ma.

„Jah, ma pean seda küll tegema; ma ei võdi ette näha, et ma selle läbi kellegile kasu saadaaksin, kui vastu hakkaksin. Teie, politseinikud, ostate inimestega oma moodi ümber käia

— inimene räägib ja teeb just nii, kuidas teie tahate, ja seda, ilma et teie meid paluksite või käsilsite.“

„Subage mulle veel üks küsimine, herra Sowell“ — ma olin päewapildi jälle kätte võtnud — „see päewapilt on väga kitsas; näib, nagu oleks ta kahelt poolt lõigatud. On ta esialgul laiem olnud ja suurema osa toast oma peale mahutanud?“

„Jah, ta oli esialgul laiem; aga ainult keskmine osa oli selge; parem- ja pahempoolne osa oli mõnesugusel põhjusel jegan; sellepärast lõikas ta maha, et pilt klaaside vahele passiks. Mina tundsin huwitust ka ainult selle osa kohta, koor neiu on ju peasisi.“

Ta ohkas kaastundlikult.

„Mis tellaeg wõis see olla, kui pildi üles võtsite?“
 „Jah, selle küsimuse peale ei saa ma täpisealt öelda. Ma ei mõelnud ju seebord, et mind kord selle üle küsitakse, ometi — kannatage — see oli mitte laua pärast tella kuut, sest ma sõitsin warsti peale seda walfali; tell oli seitse!“

„Sõhemal filmipilgul istusin ma oma laua ees ühispäinis sügawas mõttes; inglased oli kadunud.“

Tema külastäit oli minu peale wastilut muljet awal-danud ja ma ei jõudnud selgusele, mis ta mõte dieti oli olnud. Et mees tunnustust anda soovis, selle peale olin ma kindel — kõil muu oli ainult pettus, kommet. Kuid mis otstarbel? Misjulgused põhjused olid tal?

Selle üle murdsin ma pead seebord ja murren veel praegugi.“

Oma terve pita jutustuse jooksul oli Monk rahulil olnud; ta oli lihtsalt ja kretumalt jutustanud, nagu oleks ta oma teenistuse asjus aru annud. Müüd aga muutus ta nägu ja wäljanägemine. Ta hakkas taas edasi ja tagasi jalutama, kuna ta otsaessil higitilgnd särasid.

„Sa silmitsed mind imestades, Fredrik,“ rääkis ta edasi. „Selle järele, mis kuulsid, näib asi sinu arust selge olewat. Kuid ta saab sinu arust veel selgemaks, kui sa minu juttu veel mõni minut kuuled — ja sa ei suuda aru saada, miks see asi minu arust veel mõistatus on. Jah, mõistatus, mille lahendamise eest ma oma poole, ei, terve elu ära annan! Kuid kannata pist! Kui ma veel pool tundi olen edasi jutustanud, siis küsib sa: kes warastas Friki teemandi? Ja sa saab ühtlasi aru, et minu saatuse sellest päewast saadil sellest küsimusest olenes ja weelgi olenes.“

Uga ma jutustan nii erapooletult edasi kui wähegi wõimalik. Just sellest o'neeb siis, kas sina wõi mõni teine mind aidata suudab, — sest mina ei suuda seda, mina, kes ma oma sawuse üle, saladustesse tungida, uhle olin, sest et teised seda ei osanud!

Ei, ära sega mind! Selle üle räägime, kui ma jutustuse lõpetan.

Ja Monk jutustas edasi:

„Nii siis: Eweline oli kinni ja herra Howell oli päewapildiga minu juures käinud. Sedawõrd oli kõil korras. Kahtlusealune oli üles tunnistanud ja warastatud asi oli väes. Kuid peale sültunnistuse ei annud Eweline mingisuguseid lähemaid teateid, ja et ühelgi teisel moel wõimalik polnud nende wastu sültunnistusi saada, siis lasti näitleja ja madam Meiersen laht.“

Friki majas polnud asjad korras. Sigridil oli inla mitu päewa enne wargust närwiline peawalu. Wona Friki oli pahane ja kiras päewad otse inimeste walgustele ja mitteustawuse üle. Ma usin pealegi, et kaastundmus waele Eweline wastu tema wiha põhjuseks oli. Selle noore neiu wangistamine oli terve selle majasse üleüldise kurwa meeleolu tekitanud. Einaz Friki oli veel ilka ärtasius ära, herra Howell otustas Terawmägestiku saarele reisida, niipea kui Eweline lohtuasi lõpule jõudnud.

Ma wihastasin, et raha kätte ei saanud ja näitleja kaastegewuse kohta sültunnistusi ei leidnud. Ma olin kindel, et see kelin raha Göttebergis enne wangistust oli saanud kindlasse paika ära anda. Kuid sellest hoolimata, et meil seal tubli politseinil tegew oli ja Rootsi politsei meid kõigiti toetas, ei suutnud meie asjasse selgust saada, ja niikaua kui Eweline suu pidas, ei saanud meie ta edasi.

Nii olid asjad.

Seal saan ma ühel päewal imeliku teate: Eweline oli nõudnud, et ta lohtu-uuri ja ette wiidak; selle ees wõttis ta oma tunnistuse täieste tagasi ja seletas, tema olnud selle andmise puhul meeleu, tõeppoolest aga olla ta ilmsüüta ja et teadwat teemandi wargusest mitte midagi. Enam ei tahtnud ta ütelda, teiste küsimiste peale ta ei wistanud

Kes asja tundis, raputas selle ootamata sammule üle muidugi pead; jah, hakati ifegi Eweline mõistuse juures kahtlema. Kuid arstid, kes ta läbi waataksid, ei leidnud mingisugust waimufegadust. Uga et tõendused tema wastu käisid ja nähtawaste midagi uut enam loota polnud, siis

pidi asi warsti wanutatud meeste lohtu ees arutusele tulema.

Ma käisin neiu uurimise wangimajas waatamas ja leidsin ta sõnaahtrama, rõhutatuna ja kahwatuna; kuid minagi sain mulje, et ta üsna normaalne oli. Ma katsusin teda tungiwalt ja lahkest tunnistuse tagasiwõtmisele manitfeda ja täielikku seletust anda; aga ta naeratas kurwalt ja palus mind teda üffi jätta.

Mis asi wõis teda tunnistust tagasi wõtma ajada?

Mida enam ma selle üle järele mõtleksin, seda enam jõudsin selgusele, et see samm wälise mõju wõlt oli ja et ta kudagiwisi wäljast teateid saab wõli oli saanud. Ta ei olnud kongi kedagi lastnud. Minult oma ema oli ta kord küsida lastnud ja ta siis oli neil politseiametnik juures seisnud. Ema oli seebord tilitart politseiametniku wahelastumijeni noomida tahtnud, et see midagi olla tunnistanud, mida ta teinud ei olla.“ Ülttar oli enda aga tülgestades tema poolt kõrwale pööranud. Kõhe selle järele wiidi ema wälja, ilma et nad veel kord wargusest oleksid saanud rääkida. Ma olin kindel, et ema noomitus midagi ei mõjunud, sest et tilitar ema ei sallinud; järelikult tuli seletust mujalt otsida.

Witmaks seletas mulle wõtmemees terawa eksami järele, et ta ühel päewal noort neidu, paber näpu wahel, näinud; teda nähes pööranud ta talle selja ja pifinud paberi sulu — wististe seda alla lugistades. Kuid see kõil sündinud nii ruttu, et ta oma arwamises mitte täitfa kindel ei olla, ja kui ma Eweline seda küsisin, ei wistanud ta minu küsimise peale üleüldise mitte.

Minu kahtlus, et Eweline teiste mõju all seisab, lõwenes. Pealegi olen ma nüüd oma jutus nii laugele jõudnud, et wähemalt lühikest aega wõin teisi enese eest kõneleda lasta. Kõige lähem suurem sündmus minu loos on nimelt wanutatud meeste lohtu istumine, mis kolm nädalat peale Eweline wangistust oli. Selle istumise üle tõid kõil ajalehed täieliku kirjelduse, nii et ja mõnda niisugust lugedes enesele täielikuma pildi saad, kui minu suusõnalise seletusest.“

Monk awas oma kirjutuslaua sahtli, wõttis sealt lukus mapi ja selle seest suure halli paki wälja. Nted olid mitmed ajalehewäljalõiked, mis Monk minu ette pani.

„Uga,“ hüüdsin ma, „parem oleks, kui sa seda ise jutustaksid. Sel kombel, nimelt lugemise läbi, puuduksid mul sinu oma tähelepanekud, millel minu kohta suurem wäär-tus on kui ajalehe sõnumisaatja tagendustel. Ja ifegi kui ainult paljad tõeasjad antakse, ei wõi nad sinu jutustusega ühewäärilised olla.“

„Ajalehe sõnumisaatja ja sõnumisaatja wahel on wähe,“ oli Monki kuiw wastus. „Nagu näha saad, on „Sõnumilehe“ asemilte teated wäga täpisead, targad, erapooletud ja osawad.“

„See kõil on õige; kuid minul on sinu tähelepanekute wastu enam usaldust.“

„Selles asjas mitte. Kui ial detektiw suureste eksib, siis on lugu seebord minuga nii; seda saad ise näha. Kas sa siis aru ei saa, et ma kardan, et sa asja peale hakkad ainult minu filmadega waatama? Mina ei taha sind sellesse labirinti meelitada, kus ma ise pimedas koban ja mille ma ise wististe ka olen ehitanud.“

Ma sain aru, et Monki tõendus õige oli, ja ei rääkinud enam wastu.

(Järgneb.)

A. Weizenberg

Wetised waatlused kodumaa wäljadel.

Sijus: Maitse, Kohusetundmus, Sõda, Jäädawus ja Kaduwus, Suwifel õõl, Linna- ja maaleu, Maalt linna, Mis toob meil ajawool.

Sind 30 kop.

Labu, „Leadus“, Tallinnas.

J. Böcker,
Andla w.
Westerina sõjaväes.

Ludwig Morits,
Aue-Steepa w.
Vegevas sõjaväes.

Jaan Teedäre,
Situmaalt.
Vegevas sõjaväes.

Aleksander Trel,
Tartumaalt. Augustikuul
1915. Austraalia wangi lang.

M. Lipp,
Rebnast.
Raardiväes.

Sirmus saladus.

Englise kir. L. Williams'i järele -Im.

Minu olen teie poeg meie perekonnas. Minu vend, Eduard, kes minust viis aastat wanem, päris meie sugukonnasõda Trewor-Halli ja lõi sellega ühenduses olema waranduse. Wennial oli wähemalt 10.000 naelsterlingi igaaastast sissetulekut, mina aga sain samasuure summa terweks eluajaks. Esialul ei sünnitanud see mulle kuigi palju muret, sest ma ei tahelnud, et ajaootsult see kõik minu kätte üle pidi minema. Aga warsti oli minu waranduse natuke läbi. No ita tagasi wiibisin ma rahaliselt õige tabaras seisutorras, mille põhjuselks õnnetu mung Monte-Carlo oli. Sealst sõitsin ma Pariisi, kust ma Trewor-Halli edasi sõita mõllesin. Ja just selfamal ajal, mil ma pead murdsin, kas lohe wõi päew hiljem teele minema peaksin, sain ma telegrammi, mis mind wiibimata Trewor-Halli kutsus. Sest et wend raskesti haigeks olewat jäänud. Kui ma aga Trewor-Halli jõudsin, oli wend juba surnud, ja mind terwitati kui loest uut omanikku.

Edward oli alles mõni tund enne minu kohalejõudmist ära surnud, nimelt südamerabandusest. Reegi ei olnud kunagi aimata teadnud, et ta südamehaigust pödes. Ta oli kinnist, omaette elu elanud; niisamuti näis ka tema surm kõigile saladuslikest asjast olewat.

Ma astusin magamisetuppa, kus surnukeha juba täieste riidespandult wanaaegse, hiiglasängi real lamas. Näojooned olid karmid ja waljud, nagu nad tal ka eluajal olid olnud.

Sängi kõrwal lauatele peal seisid kastide ja wõtme-kimp. Kastikeses olid mõned kirjad ja arwed, mitmesuguste ehituste plaanid, adwokatide ja pantade teatelehed — ühesõnaga, mitte midagi kättsat; kastikesse pöbjast aga leidfin ma sinise, kinnse ümbrikut, mille peale wenna käega oli kirjutatud: „Sellele, kes selle leiab.“ Weidi allpool olid järgmised sõnad: „Peale minu surma, aga enne matuseid lahti teha.“ Ümbrikus oli paberileht, mille peale järgmised sõnad olid kirjutatud:

„Minu kindel tahtmine on, et minu surnukeha mitte puusfarki ei panda, waid ofseteed kanderami peale, mis minu poolt ülesehitatud hauakoopas asub. Kanderami külge kinnitaksin ma käewideme, mida ainult puudutada tarwitseb, et ta temaga elektriraadi abil ühendatud tella, mis Trewor-Hallis minu magamisetoaas woobi taga asub, hüüdma paneks. Kui keegi meelega seda nõudmist ei täida, siis olgu ta minu poolt igaweseks ajaks äraneeatud!“

Edward Trewor.“

Kirja siu üle järele mõeldes, tuli mul meelde, et wend minuga juttu ajades tihtilugu oma birmu peale puusfarki ja h u a ees tähelepanemist oli wõtnud. Ta oli näha-waste elawalt mahamatmist kartnud. Ainult sellega wõis tema imelikku nõudmist seletada.

Ma osustasin sellest saladuslikest tellast mitte kellegile kõnelema. Teada saades, et hauakoopas ja loes teinetei-

sega ühenduses on, oleksid kõik teenijad laiali jooksnud; ümberkaubed elanikud aga oleksid jutu lahti lastnud, et Trewor-Hallis waimud ringi lastud. Ja siis ei oleks loessi mitte ära ostmud. Mina aga tahtsin sellest tumedast loessist tingimata lahti saada.

Järgmisel hommikul läksin me surnuatale, et hauakoopast näha. Seal hullus juba liritu tellamees, kes ühtlasi ka hauakoopaja oli, ringi.

„Tere hommikut, sir!“ sõnas ta. „Ma tahtsin parajaste teie juure wõtme järele tulla.“

„Misuguse wõtme järele, Dobson?“

„Hauakoopa wõtme järele itka, sir. Sellele on ju üks ette tehtud, nagu mõnele ma'ale.“

Ma sain aru, et wõti kusagile ära oli peidetud, — wististe tulekindlasse kappi.

Rõju pöbrates läksin ma kapi juure, tegin selle lahti ja leidfin wõtme tõeSte sealt. Ta oli pruuni paberi sisse mähitud, mis pealkirja kandis: „Trewor-Halli hauakoopa wõti.“

Niisugust aega walides, kus kõik, ka tellamees, lõnal pidid olema, läksin ma teist korda hauakoopa juure. Üks läks hõlpsaste, ilma wähemogi kārata, lahti. Hauakoopa sifemus ei pakkunud midagi isearalikku. Seinad ja pörand olid kiwist. Puust raami külles oli tõeSte kirjast nimetatud käewide. Kartes, et ta kārra wõib teha, ei julgenud ma teda puudutada. Ta oli nii paigale pandud, et raami peal lamaja teda hõlpsaste kätte wõis saada.

Siiä ruttasin ma minema. Surnuail tuli mulle tellamees jällegi wästu. Nähtawaste aimas ta, et ma hauakoopas olin käinud.

„Kõit on torras,“ sõnasin ma talle. „Ma näitaksin ka teile teha, aga kahjuks pole mul praegu aega.“

„Aga . . . on see tõsi?“ küsis wanamees sofinal.

„Mis nimelt?“

„Noh . . . see, et seal puusfarki ei olewatti?“

„Ei. Wend soowis tingimata, et teda puusfarki ei pandaks.“

Wanamees tõstis kohkunult filmad ja käed taewa poole üles. Ma pistin talle hõberahatüki pihku ja läksin oma teed.

Matused olid järgmisel päewal. Terwe krahwtonna aabel sõitis koku. Ei tea ütelda mis asi niipalju inimesi rohlem koku meelitas — kas lugupidamine wõi uudish mu. Arwan, et uudishimu, sest puusfarki-lugu oli siiski juba taunis laiali jõudnud laguneda.

Ma ruttasin ise hauakoopast awama ja efimesena sisse astuma. Raami kõrwa asudes, tegin ma näo, nagu walmistaksin ennast wenna surnukeha wästu wõtma; pärijast aga püüdsin ma tella krepidet warjata.

Ühest raskesti pidin ma aga siiski weel üle saama. See oli nimelt magamisetoaas olew tell. Tarmis oli midagi ette wõtta, mis tella leidmise wõimateteks teeks. Sellest pidin ma ise magamisetuppa asuma.

Õhtul kutsusin ma majatalitajanna enese juure.

„Missriis Gibson,“ pöörasin ma tema poole, „ma heidan wenna magamisetuppa puuskama.“

Adolf Kollnes,
Järvamaalt.
Tegewas sõjaväes.

Arnold Kaasik,
Lohusu m.
Robus parandusel.

Otto Sinnow,
Tallinnast.
Tegewas sõjaväes.

Jaan Parn,
Soofare m.
Sõjaväel.

Johannes Karm,
Rae m.
Sõjaväel.

Wanaeide filmad wenitsid püürani lahti.

"Tuba tuleb aga enne hoolega ära tuulutada, koristada ja puhastada, fir," wastas ta.

Siis oleks pidanud aga ka pörandawaipa üles wõtma ja fängi paigast ära nihutama, ja nii oleks kell tingimata awalituts pidanud tulema.

"Suur tänu, misfriss Gibson!" sõnastis ma. "Jäägu tuba pealegi niisamuti, nagu ta on. Laste ainult minu asjad sinna tuua."

"Heaküll, fir, aga mulle näib, et magamisetuba siiski enne hoolega ära tuleks tuulutada. Ja ka pörandawaip tuleks läbi kloppida, — seda pole enam kolmel aastal tehtud. Kadunud herra ei lubanud seda kunagi puudutada. Meie tahime juba ilma temata waipa ära wõtta, aga seal leidime meie, et fäng seinale külge kinni oli kruwitud, ja nii ei saanud me teda paigastki ära."

"Ma sõidan warsti ära, ja siis wõite te niipalju koristada ja tuulutada, kui iaanes tahate," rahustasin ma agarat wanaeide. Kella mõtlefin ma seks ajaks teise, vähem hädaohetliku paita asetada.

Selle õõ saastin ma furnu magamisetuaks mööda. Efti algul hakkas mul hirm selle peale mõteldes, et minu patjade taga kell asub, mis hauaga kõige otsemas ühenduses on. Mul oli aga niipalju mõtlemist, et ma selle asjaloo peagi ära unustasin.

Kaks järgmist päewa tulufid mul terwelt Trewor-Halli waranduste ülewaatamise peale ära. Pildigalerii, mis paremate meftrite töõsi fjaldas, oli üftinda omaette terwels warandufeks. Nüüd hakkasin ma aru saama, mille peale wend oma raha oli kulutanud. Sa nüüd oli tõit see warandus minu oma! Mina, kes ma filamaale enese, kui kerjuse, veale olin waadanud, sain nüüd, neljakümne-aastasel, hiigla warandufe omanitks.

Rahetsandal päewal peale matuseid hakkas mul ämaras Trewor-Hallis kole igaw, ja ma tundsin tanget igatust. Parissi eht jälle Londoni järele. Peale lõunasööki tulid mul korraka perekonna priifjandid meelde. Ma teadfin, et wend neid magamisetuaks omaette lastitufes hoidis. Kella üheteistkümneme ajal õõsel läftin ma magamisetuwa, teerastin ufse enese järele luttu ja hakkasin lastitufest otftima. Wiimaks leidfingi ma ta woodi nurga alt üles. Kallistiwid lamafid seal korratus hunnitks koos.

Mõni minut aega waatlesin ma neid tumma imektufe ja waimustufega. Kui pimestawalt nad särasid ja kiirgasid! Ma seadfin nad laua peale woodi kõrwa ritta, ja lõunafin atendelt eesriided ära, et nende kiirgamisest kuupafstel lõbu tunda, kui õõsel üles ärkan.

Kui ma afemele olin heitnud, waatlesin ma laua pealt, tudas tiwid witerlaariwärwides kuupafstel särasid ja kiirgasid.

Kuu hakkas kaduma. Tema kiired jäid itka lahutamaks ja lahutamaks. Weel särasid kats priifjanti nõrgalt — siis aga kustus tõit.

"Trrr! . . . trrr! . . . trrr! . . ." tirifes korraka minu kõrwa kohal . . . Weri tarretas mul soontes. Südames põõsumine waitis. Ma ei saanud hirmsaft tõest mitte tohe aru . . . Sirin tõstis elektritellast, mis hauatoopaga ühen-

duses oli! . . . Wenna kartus, eelaimbus oli täide lainud poleks ta tarwititelt ettewaatitk olnud, siis oleks ta elawalt hauda maetud olnud.

Ma olin niiwõrd kohtunud, et ma mõnel minutil läfi ega jalgu liigutada ei suutnud. Aga üles pidin ma tõusma. Suure waewaga suustin ma enese wiimaks istufise ajada. Minu filmad langsid uueste kallistiwide peale, mis wide-witus waewalt weel helitfid.

"See on sinu, tõit on sinu oma!" sofistast mulle kellegi saatanlit hääl.

Ma kargasin üles ja süütastin küünlod põfema.

Seal fahwatas korraka pörgulit mõte mul peaaufst läbi: Mis oleks, kui ma wenna kutsele kurdiks jääftin ja teda tõeste hauatoopas surra lastifin? Tema elul-ärkamisea taoks ju ta minu rittus, ja ma muutufsin jälle endifeks koluta hulguufeks ja kerjufeks. Aga kui ma teda surra lastifin?

Ma tõõklesin . . .

Jah, ma lafen teda surra . . . jah, seda ma teen . . . Aga kui see awalituts tuleb? Ei, see on wõimata. Seft peale minu ei tea fellest kellest ju mitte keegi. See oli minu saladus . . . jah, ainult minu saladus.

"Ära anna neid warandusi enese käest, ära anna neid!" sofistast jälle see saatanlit hääl mulle. "See tõit on sinu pärait, tõit, tõit . . ."

Ja nii ma ka tegin.

Täna on aasta täis sellest hirmsaft õõft, mil ma igawefeks oma rabu kaotastin.

Minu filmade ette kerfif furnu hirmu pilk; tema huultelt kõstamad fajatufed, mille sekka wahetewahel hele-kel-latrin kõstas.

Ma olen juba katfunud oma armetule elule otfa teha . . . Surm on niifugufest elust igatabes warem . . .

Arwatakse, et ma nüüd rahulituts olen jäänud ja mind ilma wahitideta wõib jätta. Aga mis oleks, kui selle kate-rätikuga? . . . Ah, kell lõõbki üks. Wiite minuti päraft tuuakse mulle lõunat . . . Teenia pillab ehmatufe päraft fõõgriitstad maha . . . Küll oleks tena! . . .

Warsti saawad tõit minu saladust teada, seft ma tegin korraldufe, et mind Trewor-Halli hauatoopasse maetaks. Ja siis leitakse ufse lähedalt tema luukere, läfi asjata abi järele wälja firutatud . . .

Ja siis paigutatakse tapetu tapja kõrwa.

Näitemäng

T a s u j a,

mille ettelandmifeks tfsensori poolt luba ei saadud, on nüüd mängimifeks waba.

Tallinnas, "Teadufe" kirjastus.

Meie Matsi järgmine (137.) sõjanummer ilmub
1. aprillil.

Kunstnik Aug. Weizenberg.

August Weizenbergi 80-aastase sünnipäewa puhul.

Maewalt leidub Eestis laiemal filmaringiga inimest, kes August Weizenbergi vähemalt nime järele ei tunneks. See mees on üks esimestest eestlastest, kes oma nime jäädawalt on Eesti kunstiajalooesse raiunud. Kui wäline maailm Eestist weel midagi ei teadnud, oli Weizenberg see, kes Eesti nime seal tutvustama hakkas. Aastakümnete laupa väljaspool Eestit elades, ei jäänud ta Eesti rahwale wõeraks, nagu see lord paljud teised, waid tegi Eesti nimele wäsimatalt teed kultuuramaadesse. Tema imelaunid kujud „Roit ja Hämarit“, „Estonia“, „Linda“, „Hamlet“, „Eewa“, „Adam“, „Easandus“ ja lugemata hull teisi on nägemiswäärilised terwe maailmas.

A. Weizenberg sündis 25. märtsil 1837 Kanapää kihelkonnas (Wõrumaal) Craftwore wallas Ritfitu körtis, kais poisilestena karjas ja tegi 16. eluaastani põllutööd, sai siis tisklerimeistri Hektori juure Karstendisa õppima ja tegi peale õpeaja lõpetamise weel 3 aastat Craftwore mõisas parun Ungern-Sternbergi juures tiskleritööd. Sealt reisis ta a. 1862 Berliini, kus alguses tiskleri, siis puunikerdamisetööd tegi, lõpuks aga sealsetesse kunstiaademiadesse teed leidis ja üliõpilasena kats aastat õppis. Ülespidamist wibi ta kõrvalt tööga teenima, mis, mõistagi, raske oli. Aastal 1865 tuli Weizenberg kodumaale tagasi, afus Peterburi elama, pääsis aga ainult wabapealtkuulajana Peterburi kunstiaademiadesse. Ülijuurte raskustega ja wastaste poolt ettemeeretatud takistustega wõideldes, läks ta elujärg nii raskeks, et ta kolme aasta pärast uueste välja-

maale tagasi reisis, see lord Münchenisse, kus ta sealsete ademiades edasi õppis ja edasi töötas, et midagi oma elu ülespidamiseks teenida. Aastal 1873 reisis ta Münchenist Wieni ja seal weel selfamal aastal Rooma. Ka seal oli tal küllalt raskust, nii et ta estoisa teise abilistena wibi teenima, kuni oma läe peale sai. Efimesed töötellijad olid temal meie oma maa mehed, parun Maybell ja konsul Koch, mõlemad Tallinnast. See andis kunstnikule hoogu. Kuna ta ühe kuu ja Pariisis 15.000 frangi eest ja teise Melbourne's ära müüa sai, kaswas kunstniku tööhimu ja lootus niitöörd suureks, et ta lõik teenitud raha uute kujude siie pani ja weel wõlgasidki tegi, kindlas arwamises, et nüüd enam takistusi ei tule ja ta oma jöu kodumaale wõib pühendada. Kuid asi ei läinud nii. Sulid jälle wirtsamad ajad ja walmistööd ei leidnud enam õstjaid. Kui ta 1890. aastal Peterburisse tagasi tuli, ei leidnud ta ka seal oma tegewusele poeõhoidjaid. Praegu elab herra Weizenberg Tallinnas ja töötab kõrgest eest hoolimata itta weel edasi. Tema lootus on, et Tallinna linn tema kujud lõik ära ostab ja Tallinnasse muuseumi asutab, kus ta kujud siis lõik jäädwana paiga wõidki leida.

Wanale kunstnikule soowime sel puhul kõigeparemat õnne ja kõigetugewamat terwist. Elagu ta weel kaua, kaua, ja teadku, et Eesti rahwas temale ta töö ja waewa eest tänulik on.

P. Or.

Bilditejed tulepiirkonnast.

Kuel sõjawäljal.

Ätti ja ootamata tuli meil siin tali — külm ja lumine Soojade ja ilusate ilmade tõttu magastime lõik wabas loodusel rohelistel murul, õlgebe ja heinte kuhjades ega oodanudki enam külmemat aega, sest jaanuar hakkas juba lõpu jöole jõudma ja oli seni ainult sooja päikesepaistest pallunud, mis sagedaste alasti päikesewannist fundis wõtma.

Kuid ühel ööl äratas meid külm üles. Puhus winge põhjatuul ja tuli küma wihma. Hommitul muutus see lumeks, kespäewal wihmaks; jälle lumeks ja teisteks päewaks olid lumehanged läbipääfemata.

Loodus paestis päris põhjamaa talwena ja pani lõunamaalasi imestama. Lund tuli aga itta weel ja weel, külm muutus waljemaks ja talw oligi täies hoos.

Selfamal ajal tuli meie polgul aeg efimesele liinile minna.

Wersta 20 tuli sammuda läbi liigawa, pehme lume, mille all konarline tee eht peenarline põid käiku otsata raskendas.

Peatafime tihki, puhatafime ja astufime jälle. Külm tõttu oli pikem puhkamine wõimata. Siiski oli meeste meeleolu mõnuks, sest üle pikema aja anti meile täna tubakat, 40 grama i üle kolme mehe.

Wiimase küla äärel, wersta 3 waenlastest, peatafime ja sõime õhtust. Soola polnud weel saadud ja sellepärast oli suppi mage, kuid külmaga lagedal põllul maitset seegi üsna mõnuks!

Imbes keskööks jõudfime pärale ja asufime hiljuti kaewatud madalatesse kraawidesse, milledes piskilied semlänkad üsna soojad ja mõnufad. Tegime filmapill tule abjadesse. Sõime otse ees olewast jõest wett ja keefime teed.

Waenlastest polnud midagi kuulda, ei ainustegi pautu õwawikufes.

Seifel pool jõge warjas tihhe noor mets ja wõfastit waenlasti; sealfamas metsa äärel olid ka meie fastaw ja karaulid walwamas, nii et meil ka wäga ootamatat midagi karta ei olnud.

Järgmisel päewal, walgel, oli efimene asi, uut sõjawälja tundma õppida.

Madal tasane maapind, nii kaugele kui film ulatab, meie ees, madalate kallastega S. jõgi patfu pill-roo metsaga kohati waenlasti warjamas, otse meie wastu ka noor tihhe mets.

Wersta paar teisepool metsa, kitsa jõeoru kaldal, waenlane; ootamata, harjumata talwe käes waenlemas. Meie seljataga pikk kõrge mäeahelik paari-kolme kü-laga ja suwitustohaga, ühes raudteega. Minult paar nädalat seisawad siin wastased teine-teise wastas ja lühitse aja tõttu ei patu ümbrus siis ka mingi sõja jälga.

Minult paar wersta seljataga leiame mäekülje purus-tatult ja pommidest ülestüütult.

Waenlane pommitas sealset raudteed ja jaama, kuid nii õnnestamatalt, et weel ei ainuiski pommi märki pole saatanud ja sellepärast ka rongide liikumist mingi asi ei taista.

Külal on terwed ja elanikud üsna rahulitud. Sest waenlase edasitungimist peetakse nüüd, kus suurel hulgal Wene wägesi kohale jõudnud, wõimataks. Oodetakse, orse ümberpöördukt, waenlase taganemist, mis juba looduslistel tingimistel tulemata ei saa jääda.

Sest wee lagunemisel tõuswat jõgi üle kallaste ja katwat paarikümne wersta kauguseni waenlase käes ole-wat waa viinda.

Wististe külma tõttu on waenlane üsna walt ja ta-gastihoidlik! Waewalt saab teda kuidagi näha.

Minult meie julgete maakuulajate sagedad käigud waen-lase pool tõid meile wangisi ja seigust sealtpoolt elust.

Ootamata pealetungimisest ärähirmunud bulgarlased ja osalt tüüklased andsid endid ilma ühegi wastuhakkamise taiteta wangi.

Gustaw Bruel.

(Särgneb.)

Sõjameeste terwitused.

Terwitame sõuna-dhtu sõjawäljal, Karpati mägestikust kõiigi sugulasi, sõpru, tuttawaid ja ka Vesti õrnat sugu. Wanem alam ohw. Karl Dona — Rõngust. Rustaw Waasa — Põlwast. Jaan Saar — T- maalt. Noorem alam ohw. Karl Luha — Rambahast. Efreitor Woldemar Laks — Rudi-nalt. Karl Raudsep — Rõngust. Reinhold Uder — Wõru-maalt. Sapõör August Rasberg — Keilast. Jaan Treialt, Siu Jaarelt. Rudolf Meingof, Keilast. Oleme kõiil terwe-tena sõjalugusest saadil esimesel wõitlusepinnal wiibinud ja paljudest suurtest wõitlustest osa wõtnud. Mitmed on oma wahwade sõjaliste tegewuste eest Georgi ristid saanud.

Surmaingel.

Ütfinda istun pimesas toas; ümberringi on sügaw wailus, — arwatawaste on kõiil juba puhlama läinud. Kõit liikmed on nagu halwatud ja wõimata on end sellest rammetusest lahti kistuda. Kõrwaltoas on kuulda tella lõõtsi, masinlikult loen neid: tell lõõb katsteist — kesiõõ-tund. Ueeste wajun unistusesse, kuna filmad nagu finni naelitud on atnast sisse langewa kuukire peale, mis end seina peale heidab; asjata püüan pi tu teisale juh'ida; itka ja itka jälle pööravad nad end wa'gustatud toha peale, ja nii jään tarretult ühe toha peale wahtima . . .

Pikkamisi taganes sein ühes walgustatud kohaga, ja minu filmade ees seisab lage wäli. Ümberringi on näha nagu ülessetuustitud maapinda ühes mustawa metsaga, aga keft wälja — äge wõitlus.

Snimesed, kes kõiil inimlikkuse on kaotanud, ja ainult selle peale mõtlewad, kuidas ütsteist osawamalt trehwata, ja kuidas rohkem omaluguseid olewusi teise ilma saata, on kogunud ühels metsikaks kog'us; siin ja seal läigiwad püssi-titud, on näha wäljasirutaid, kui abipaluwaid kassa, kullu-waid kogusi . . . nägemata kusti kohalt tuleb raske laeng, langeb alla; inimeste hulga sekka — ja õhtu lendawad käd, jalad, wericid khatütid, purustatud sõjariistad . . . Päite on end suitsupilwega katnud, ja taewas on werewärwi . . . Langenute afemede tulewad uued kogud, ja häwitatus kestab ühesuguse ägedusega . . . langenute kehadega end warjates,

A. Weizenberg. Barrabas.

katsub igakõts osawamalt waenlast tabada. Päite wajub macalamale, amaril hakkab wõitu saama; wäsinud wõit-lejad wajuwad igakõts oma toobastesse tagasi, et puhata ja hommitul uueste häwitawat tööd jattata.

Pimesus on wõitu saanud; wailus walitseb wäljal. Kuu on ülesse tõusnud ja walgustab nõrgalt kurba pilti . . . Langenute hulgast, siit ja sealt, eraldab end mõni tume tuju — ja, kes roomates, kes püssi najale toetades, kao-wad pimesusesse. Wiimaks on kõiil waga; kes on suut-nud, on ära läinud, ja kes ei jäänud ootama ainukeft päästjat — surma!

Sa ta ei wiivita tulemast. Pikkamisi tiibadega õhtu lõigates, hääleta lendab ta lähemale . . . juba ligi . . . seiyab keft wõitlusewälja kuuhõbedaga ü'e walatud; seiyab liikumata, silnad langenute poole pööratud. Ja nendest suurtest mustadest, kirjeldamata kaastundmusega täidetud filmadest langeb pisar pisara järele, maaslamawate piina nähes: kannatajate filmist kaob filmapilgus piina sära, nutwat inglit nähes, ja mitmed käd sicutawad end palu-walt tema poole. Riirelt algab ingel oma kurba tööd; ta ruttab; kannatajaid on palju, ja kõiil tahawad rutem pääfeda . . . lõpmata õrnusega kumarab ingel ja wajutab järgimõõda omad külmad huuled lamawate huultele, selle suudlusega nende hingefi wabahtades!

Ringkäik on lõppenud. Ingel on oma tööd teinud! Sälle seisab ta keft lahinguwälja, jälle langewad pisarad

A. Weizenberg. Rahuingel.

filmist; aga seekord ei ole filmad mitte pöördud langenute reale, vaid nad vaatavad laugusse ja pisarad langevad nende pärast, kes täna öösel omaksteft on ilma jäänud, ja surma süüdistawad omas kurbuses.

See oli jälle omal kohal; nii kui ennegi paistis tui seina peale . . .

Unistused.

Unistused olid nad nimelt paari nädala eest. Kes oleks nii pea wõinud oodata, et soldat omale kodaniku õigused saab. Nüüd on see tdesse sündinud lugu.

Mõru oli, piinlik oli. Wäeosa afus tufagil suure linna külje all. Afsatalitu el linnas olles, waatafid hapu näoga pealt, kuidas inimesed, kes mitte niitugust halli mundert ei kannal, kui fina, tee- ja söögimajadesse sisse astuwad. Sul ei olnud teha sojendamifets õigusti. „Собакамъ и нижнимъ чинамъ входъ воспрещается,“ järas sulle utfelt wastu. Sähendab olime koertega ühe pulga peal, ei, nendest a'amal weel. Wõib olla, et selle pealkirja wäljamõtleja meeleaga koeri enne nimetas! Kuid selfimehed arwasid: „Waewa wähendamisets on waja linna minnes ainult toer nõõri oftas kaasa wõtta, tulu toer fisse lastatse, sinna pääled firs muidugi ise järele ka!“ —

Ofsid omale teatrisse eht kontserdile pääsetähe. Witmasel filmapilgul aga ütleb utsehoitja sulle, teegi suurem

wõimu efitaja olla seal ring tal ei olla fiseffastmifets õigust Lähed, pilek taksus, togast. Wärlusti tehti sulle wanafada ja tiftigi nend poolt, tust seba tõge wähem oodata teatfid. Sall kuub wähendas fu inimese õ gusti.

See oli. Nüüd olen ma jälle kodanik. Olugi, et see wõhe hilja on ja mõrud mälestused lähemast minemifust weel täitfa kustunud ei ole; olguai, et ma fin jooksu'raawis nüüd oma kodaniku õigust laialt tarwitada ei saa.

Enne õpetati mind wõitlema teisri, usu ja ifamaa eest, kuid mul ei olnud õieti ühtegi, midagi, neist. Waatafime igatsufega ü'e piiri wälja wabama maailma poole. Orjus on ju nii wastaw . . . Nüüd, kus ma kodanik olen, on mul ka ifamaa.

Nüüd taitfen ma waba ifamaad! Lemale saadan ma ka omad sojemad terwifed!

Õhjalinnil 10. märtsil.

A. Weikop.

Seda ja teist pöördpäewilt.

Meeletu inimene.

Uuest kohtuminiftrist jutustawad ajalehed hoopis ime-litka asju. S'lgub, et

kohtuminister A. F. Kerenski juba hommikul kell 8 ministeriumisse tuleb ja kell 9 peale jutulesoowifaid wastu wõtma hakkab. Kell 11 sõidab A. F. Kerenski riigivolifogusse, kust kell 2 pl. oma kabinetti kohtuministeriumi tagasi jõuab, tulu ka hilise õõni jääb. Tiftigi jääb A. F. Kerenski õõfels kohtuministeriumi, et, wara hommikul üles tõusteb, ajawitmata jälle tööle hakata.

Tõeste, kui kohtuminister ministeriumis mafurkat tantfima wõi palli mängima hakkats, ei aratats see nii palju pahameelt, kui tema praegune ülespidamine.

Paljud ametnikud on tuulu järele juba sildamepõhjani pahafed.

„Tule Jumal appi, on see kellegi minister!“ wangutas pahafelt peaga wana kirjatoimetaja. „Dife wõimata on teenida.“

„Paha mees?“ küfifin ma ofawõtkifult.

„Parem ärge küfifge. Teinetord on meel nii haige, et tea kus lähelfin. Pärts lausa teeb meeletust.“

„Olge itka?“

„Kusõna. Tulen ma eila kantseletsse, aga tema joolfeb mõõda koridori. Nägi mind ja lohe ütleb: „Tere, kodanik.“ Ja ise, mis te arwate, naeratab. Siis aga wõtub, firutab kae ja teretab kättwidi. . .“

„Roh, mis sellest?“

„Kudas, mis sellest? On ta minister wõi ei ole?“

„Minister.“

„Aga kui ta lord minister on, ei tohi ta ka kirjatoimetajat kättwidi teretada. Karjuma peab tema peale, kawatama. . .“

„Aga mispärast? Kas teie firs mõnda fiiid tegite.“

„Aga see pole tema asi. Kui ta lord minister on, peab ta oma asja tundma. Aga wõib olla, et ma lähen kaeban tema peale, et ta mulle kätt andis?“

„Roh kaebate, aga mis ebasi firs?“

„Roh, teate, selle eest temal juba peab ei filitata. Pealegi tean ma weel midagi temast. Pärts häbi awalbada.“

„Olge itka?“

„Kusõna. . . Tulen ma eila nii umbes kell kaksteift õõfel ministeriumisse, kalosfid unustafin, nende järele, käftin. Waatan, tema kabinetift paistab walgus. Astun tafa lähemale ja piilun läbi utseaugu, ja pärts et oletfin lohe rabadufe faanud. . .“

„Pommifit walmistab?“

„Sullem. Istub ja tõõtab. Roh, kas on seda enne

nähtud, et minister õffel kell 12 ministeriumis töötaks? Olen ma küllalt ministreid omal eluajal näinud, aga niisugust meelelut pole ma veel näinud. . . Kohusin ära ja jooksin teenri juure, see aga on hirmupärast kahwatu kui furnu. . . „Eremeitsh,“ küsin ma, „mis see tähendab?“ See aga ainult jollitab filmi: „kõite,“ ütles, „teie ei teagi veel. . . Et ta kabinetis sohwa peal magab ja hommikul lohe tööle hakkab, seda teie teate? Aga et ta siinsamas ka sööb, kas seda ka teate?“

* * *

„Maat sellepärast, herra, ongi raste teenida. Ministri au pärast on kahju. . . Dota päriselt lohe hirmuga, et tuleb warsti sinu tuppa ja ütleb: „noh mis, kodanik, kas paneme paberossid hambasse?“ Otsi oma elu eest kardan — süda nõel, ei kannatats wälja. . .“

*

Üks katsetest Nikolai Romanowit surmata.

Sternewitš elanitud mäletawad veel seda aega, kui Nikolai Romanow 1906. a. seal käis jahti peal.

Jahipäewadets olid kõik Aleksandra Feodorowna jungalased Hēsienist sinna kogunud.

Õunalaud oli pidulikult laetud ja platsid laua ääres tseremonialemisri poolt juba enamalt ära määratud.

Kuid üks neiu — Aleksandra sugulane Hēsienist — ei olnud oma platsiga rahul. Et teda wähegi waigistada, palus Aleksandra Nikolait teise kohta peale istuda ja wõttis noore printsessi oma kõrwa, tema asemele.

Waewalt oli printsessi jupitaldrefu tühjendanud, kui toolist maha langes ja mõne filmapilgu pärast juri. . . Selgus, et jupp kihwtitunud oli.

Jahht jäeti pidamata ja Nikolai sõitis wiibimata Sternewitšist ära.

Hēsien-Darmstadtli walitsusega tuli aga hull diplomaatiliselt kirjasti noore printsessi äkilise surma asjas wahetada. —

*

Siline wabandus.

Petrogradis wiitwad militsamehed linnawahtisi, kes omale juba erariided jõudnud selga panna, kinni. Linnawahid on kõik juured, tugewad mehed. Ristteel on rohkestest liikumist, salt jääb filmapilguks seisatama.

„Wennad!“ ütles üks linnawahtidest. „Kas ei ole ma samajugune Wene inimene nagu teie. Ma teenisin leiwanika pärast. Kuid nad petsid meid: kinnitasid, et segaduste sünnitajad Wenemaad jakslastele tahawad kätte mängida, pakkusid 2000 rubla päewas — ainult et meie wastu panekime?“

„Ja sina olid ahne? Naha eest, tähendab, tapsid rahwast? Ja ega nad raha poleks annudki, kas sellest aru ei saanud?“

„Mitte millegist ei saanud ma aru, rusika all elamine! Saabaksid meid ometi sõjawäljale — süüd lepitama.“

Salt liikus edasi. Reegi hüüdis tagant järele:

„Aga miks ja enamalt wäerinnale ei palunus? Siin oli kergem sõbida? Lhwui, müüdawad hinged!“

*

Rahjutaks tehtud metslased.

Suur rewolutsion läheb meil peaaegu ilma werewalamiseta mööda. . . Kuigi ta mõnes kohas weri woolas, siis ainult wana wõimu opritsnikute algatusel, kellel muud meeles polnud, kui: „tulb anda,“ „padrunisi mitte hoida,“ „were sisse uputada.“

Aga mis oleks olnud, kui wana wõim oleks wõitnud? Selle peale on dudne mõtelbagi. Timukate südamestes poleks tilgafestki halastust leidunud, ega armu wõidetutele.

Kuulge, mis räägib naisterahwas, jurmatud Tweri kubernerit von Bantingi, Wilhelm I wäljaspool abielu sündinud poja, proua. Kuna ta wangi wõeti ja Petrogradi

toodi, ei waitinud ta kinnitamast, et „lõpude lõpuks wana wõim ikka wõidab.“ Ja wihasi wahutades seletas see nais-terahwas, kes tihti õue ringfondades wiibinud ja seal armastatud oli, ajakirjanikkubele:

„Kõik rewolutsioni poolehoidjad poodakse ülesse ja — lastatse maha. . . Ma tahan ise surmanuhtluse juures olla ja hukatute werd nähes rõemu tunda.“

Need õudsed, iduetust wihasi kõlawad sõnad tuletawad tiigri urisemist meelde, kes puuri raudseid wõresi närib.

Kuid kui need tiigrid wõidu saaksid? !?

*

Kudas Grishka Rasputin alasti uulitsal jooksis.

Grishka armsamaks joogitohaks oli „villa Kode“ Petrogradis. Kord jooksis ta seal õffel kell kolm purujoobnuna, ainult aluspükste ja särki wälja.

Jooksis mööda uulitsat ja kisendas ise täiest kõrist:

„Hei, eest ära!!! Maha löön!!!“

Linnawaht astus määratsejale tee peale ette, ei tunnud tsaari armualust ära, ja pöutas:

„Mis sa määratse! . . . Seija, lujurjus!“

Grishka, kes igas asjas kiire otsustama oli, tõmmas linnawahil üle kõrwade.

Linnawaht pörlas tagasi ja andis wilet.

Warski jooksis linnawahid mitmest uulitsast kokku, näbist Grishka kinni ja wiisid „politseisse.“

Waewalt aga sai Grishka seal oma nime nimetanud, kui linnawahid hirmsaste kätada said, Grishkale aupakkitult tool anti ja üks pristaw „villa Kodesse“ tema kajuksa järele saadeti.

Suurte auawaldustega saadeti siis Grishka eriti päralt tellitud automobiliil koju.

*

Weri on weest paksem.

Kolme kuu eest Saksja sõjawangist tagasi jõudnud kuulus Brantsuse haawaarst Dr. K. jutustab, kudas teda Tšarskoje Selo wastu wõdetud.

Teda kutsuti endise keisri juure „lihtsalt“ teed jooma. Endine keiser oli nähtawaste heas tujus. Laua peale tähendades, kus tee, suhtur ja saiad seisid, ütles Nikolai muigades arstile:

„Teie näete, et Wenemaal veel kõike küllalt on. . . Meie joomme teed saia ja ijegi suhturiga.“

Juttu arsti elu-olu peale sõjawangina juhtides, küsis Nikolai:

„Ütelge nüüd otse puhtast südamest, kes käib meie wangi- gidega kõige halwemine ümber. Sakslased, austerlased, türklasted wõi bulgarlased?“

„Kõige metsikumad oma ümberkäimises on sakslased,“ wastas arst, ilma et laua mõtelnud oleks.

Waewalt oli ta selle lause lõpetada jõudnud, kui Aleksandra Feodorowna tsaari poole Inglisekeeli pööras, muibugi arwates, et arst jeda ei „mõista“:

„Ma teist wastust ei ootanudki! Kõik, kõik on omale sihiks wõtnud, Saksamaast ainult halba kõnelda!“

Kuid doktor K. oskab ülihästi Inglisekeelt ja, nähes, misuguse mulje tema sõnad jätisid, katjus ta, et aga ruttu Tšarskoje Seloost minema sai.

*

Wäike päewataja.

Ujalehed kirjutawad, et üks tagandatud keisri saakonna liikmetest temale, keisrile, nõu annud, Minski wäerinda lahti teha, et sakslased Petrogradi saaks tulla torde jalale seadma.

Reegi loeb hulga inimeste juuresolekul selle sõnumi aja- lehest waljuste ette.

Tema lähedal oleja muigab ja tähendab:

„Tõhi kõik, wennad! Subomlinow tegi neile kõik wäerinnad lahti, aga siiski ei jõudnud nad Riianigi.“

*

„Kõrgeb“ wangid.

Stürmer, Shtshelowitow,
Kurlow, Suhomlinow,
Pösfogorski, Kartsew, Walt,
Dobrowolski, Wendorf, Bart.

Oiers ja Gorendkin,
Dubrowin, Goldtsin,
Krascheninikow, ja Sein,
Wogafshew ja Kleinmichel.

Ustuba kes suudab,
Et nii saatus muudab:
Eila wangistafid nad,
Ehna ise „istuwad.“

3. Kuulispilduja.

Peeter-Pauli kindluses

Möödas on kuldsed päewad.

„Pet, G.“

Waga kannataja.

Suhomlinow kirjutas oma kongi seina peale:
„Alati kirjutasin ma surmanuhtlustele wastumeelt alla.
Minult sellepärast ma näiub ka römustan, et Wenemaal
surmanuhtlus ära kaotati.“

Seadusemees.

Ja Shtshelowitow kirjutas:
Rohus peab meele pidama Keisri-Wabastaja käsusõnu:
„Rohus olgu kire, siglane ja ihesugune kõigile...“ „Arm
ja õigus walitsegu kohtudes.“

Seategija.

Stürmer ütles:
„Mind süüdistatakse äraandmises päris ülekohtuselt:
ma tahtsin ainult, et Willem oleks Nikolai wangi wõtnud ja
sellega Wenemaa keisri suguwõlast päästnud.“

Seda on wähe!

Protopopow hüüdis:
„Wannun, et Rasputini waim minu seest juba lahkunud
on ja mind kindluses pidada enam mõtet ei ole!“
Temale wastati:
„Waat, kui sinust sinu oma hing lahkus, siis ei ole
mõtet find enam kindluses pidada.“

Peaage õigus.

Kulshitski ütles:
„Ma mõistan, mispärast mind, rahwahariduse ministrit,
sita peideti: rahwas on juba nii palju haritud, et minu-
sugune minister neid enam harida ei suuda. Neil on il-
made ees selgets läinud, minul aga — mustaks!“

Minewikust.

Reegi wäljamaalane ütles lord wenelasele:
„Teil Wenemaal on kolm — keiserlik. Üht-
koolid — keiserlikud. Muuseumid — keiserlikud. Teaduslikud
seksid — keiserlikud. Rahwa raamatukogud — keiserlikud.
Ermitaaz — keiserlik. Teatrid ka need on — keiserlikud.“
„Minult wõlad on riigi omad.“ ohkas wenelane.

Haige hammas.

Seda, mis neil päewil sündinud, wõib haige hamba
wälsjatukumisega wõrrelda. Hammas mädaneb ammu —
ja julge inimene läheb ühel ilusal päewal hambaarsti juure,
kannatab filmapilguts walu ja saab temast wabaks. Kõrga
ifeloomuga inimesed aga, nagu meie, kannatame kaua-kaua
hirmsa, puuriwa walu all, kardame operatsiooni. Kuib
hammas mädaneb kuni lõpuks ifeenesest wälja kukub — ja
walu ei ole enam.

Ühe päewaga.

Prantslane räägib riigiwolikogu kuluaribes: „Wene
rahwas on imelik rahwas, Wenemaa — imelik maa. Teie
teete kolm ühe päewaga. Kui tarstus — siis ühe päewaga,
kui ifewalitsuse kukutamine — niisama ka ühe päewaga.
Seda, mis meie Lääne-Europas aastafabandeid pillame
lätte jaada, selle pillate teie ühe hoobiga, nagu kärke
laua pealt, kinni. Imelik rahwas, imelik maa!“

„Meie Matsi“

tellimiste wastuwõtmine wältab edasi.

Tellimise hind lättesaatmisega aastas 5 r. 50 L,
6 kuu eest 3 r. 3 kuu eest 1 r. 80 L. Toime-
tusest ise ära wiles: aastas 4 r. 50 L, 6 kuu eest
2 r. 30 L, 3 kuu eest 1 r. 30 L. Minub iga laupäew.
Adressi muutmise eest 10 kop. Adressi muutmisel ja
tellimise uuendamisel palume senist adressi nr. teatada.

Toimetuse ja talituse:

Tallinnos, Harju ja Rüütli wulitsa nurgal nr. 46/15,
„Teaduse“ raamatukaupluses.

Särgumises numbris ilmuvad uued päewafundmiste koha-
sed pildid ja kirjeldused.

Kui wana kord langes.

Uue aja loibitül.

Sa ussitene, mullarüppeft tungi walgele :
 Ju loidupuna ismund idataewa palgele !
 Ei hädasunnil sul end enam waja warjata
 Ja põrmupõuest keeldub tehwa toidust korjata.
 Dõwarjud põgenewad — ei neil woli wallata...
 Oh tõuse, ussitene, ei sind enam tallata!
 Oh tõuse, tungi, põrmupõuest julgelt tõsta pead :
 Ju elulaps ka sinagi, sest elama ja pead!

A. L. Parasmaa.

Wabadusepäewaks.

Dõwarjud, lumehanged
 Nii tumedad ;
 Mu isamaad, ta waateid
 Mu rahwast, tema aateid
 Nad matiwad.

Siin tehti wangiraudu
 Ja piitse ta.
 Siin õgitseti, lõõdi
 Siin karistati, lõõdi
 Siin õhtas maa... .

Suur kewade tõi pööride
 Sul, isamaa!
 Ju soojalt räästas tilgub
 Ju tali heitleb, wilgub
 Ju kaob ta!

Sul kewad' kahetõrune
 On, isamaa!
 Sind waatleb suur ja wäike,
 Sind terwitab uus päike
 Kas tohin ta? —

10. märtsil 1917.

A. Meikop.

Naiste julgus.

Ma tundsin naiti, kellel julgust ei olnud ratsutada, sest nad kartiwad, et hobune wõib lõhkuma hakata. Ma tundsin naiti, kellel julgust ei olnud paadiga aerutama minna, sest nad kartiwad, et lootsik wõib ümber minna. Ma tundsin naiti, kes kartsid õhtul jalutama minna, sest nad kartiwad, et kaste nende jalad märjaks wõib teha. Aga ühtki naiti ei ole ma weel tänini tundma õppinud, kellel julgust ei olnud abielusse astuda, sellest hoolimata, et see samm palju kardetawam on kui kõik teised ühte kokku.

Wanapoiss.

Ei ole kuulumist.

Teatridirektor (lauljannale): „Publikumile meeldite teie wäga hästi, minu armas, aga meie teatriarwustaja tõendab, et teil sugugi muusikalist kuulumist ei olewat.“

Lauljanna: „Tal on oma waatepunktilt usna õigus seda tõendada; sest ma olen kõigi tema palwete peale waatamata tema wastu siinamaale ikka kurdiks jäänud.“

Pole weel libe küllalt.

Tüdruk: „Mis sa sellest parketpõrandast niipalju nühid ja harjad, ta on juba libe küllalt.“

Teener: „Ma tahaks, et proua oma jalaluu murraks, siis ei saaks ta alati mulle järele joosta.“

Awalik ülestunnistus.

Kohtunik: Kus teie wiimasel pühapäewal magasite?

Tunnistaja: „Kirikus.“

Oma silm on kuningas.

A. „Kas teie olete juba kuulnud, et papagoid sada aastat wanaks elawad?“

B. „Sada aastat. Seda ma ei usu, enne kui ma seda järele ei ole proowinud. Homme lähen ma „Kanariasse“ ja ostan omale ühe.“

Troost.

„Minu naisega ei ole enam midagi peale hakata, ta on päris kurat.“

„Ole mureta, see läheb warsti mööda.“

„Arwad sa?“

„Ma pean kuradit liiga targaks; ta otsib peagi waheldust.“

Meie Matsi

Lihawõtte album 1917.

Põnew fisu. Suwitawad pildid. Sind 30 kop.

Saada iga lehemüüjalt.

Raua tagandatud raamat

„Abielu ajalugu“

on nüüd jälle piiratud eksemplaride arwul saadawal.

Sind 80 kop.

Tellimisi palume uuenõuda. Ladu „Teadus“ Tallinnas.

Wastutaw toimetaja Jakob Saanson.

Wäljaandja J. Mui.

W. Schiffer'i trükk. Tallinnas.

EESTI
 RAHVUSRAAMATUKOOGU
 AR